

VII.520.11.2019.KŁ

Pani
Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

Niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudziły doniesienia prasowe o działaniach Ministerstwa Edukacji Narodowej związanych ze strajkiem nauczycieli. W artykule opublikowanym w internetowym serwisie „Gazety Wyborczej” można przeczytać, że jeden z dyrektorów warszawskich liceów otrzymał korespondencję od zespołu do spraw Systemu Informacji Oświatowej (SIO), w której został poinformowany, że powinien odnotować w SIO informację o strajkujących nauczycielach. Dalej instrukcja miała wskazywać: „Nauczycielom, którzy strajkują, należy wykazać nieobecność, wybierając jako jej przyczynę »zwolnienie z obowiązku prowadzenia zajęć na innej podstawie«. Wymagane jest podanie daty rozpoczęcia i zakończenia nieobecności”¹.

Konstytucja RP w art. 47 zawiera ogólne gwarancje ochrony prywatności, zaś art. 51 Konstytucji RP odnosi się bezpośrednio do aspektów ochrony prywatności związanych z przetwarzaniem informacji o jednostce. Rozważając doniosłość prawnej ochrony prawa do prywatności i autonomii informacyjnej jednostki zwraca się uwagę na jej związki z godnością. Jak zauważają przedstawiciele doktryny prawa, „jakikolwiek działania władzy

¹ M. Zubik, *Strajk nauczycieli. Minister zażądał PESEL-i strajkujących. "Prymitywny sposób na zbieranie haków"*, <<http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,24638756,minister-zazadal-pesel-i-strajkujacych-prymitywny-sposob-na.html#nowaZajawkaGlownaMT#S.DT-K.C-P.1-B.2-L.2.maly>>

publicznej w zakresie dotyczącym danych osobowych – działania ustawodawcze, administracyjne czy kontrolne – muszą uwzględniać istotę godności człowieka”².

Jak inne konstytucyjnie chronione wartości, prywatność może podlegać ograniczeniom na określonych w Konstytucji RP zasadach. Zasady te zawierają art. 31 ust. 3 oraz art. 51 ust. 2 Konstytucji RP. Ograniczenia te muszą być więc określone w ustawie, nie mogą naruszać istoty prawa do prywatności oraz muszą być konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla ochrony wartości (bezpieczeństwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej, czy też wolności i praw innych osób) wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Ważnym kryterium oceny dopuszczalności wprowadzenia ograniczeń jest spełnienie wymogu ich proporcjonalności.

Jak zauważa Trybunał Konstytucyjny: „Istnienie w art. 51 ust. 2 Konstytucji odrębnej regulacji dotyczącej proporcjonalności wkraczania w prywatność jednostki należy tłumaczyć tym, że naruszenia autonomii informacyjnej poprzez żądanie niekoniecznych, lecz wygodnych dla władzy publicznej informacji o jednostce, jest typowym dla czasów współczesnych instrumentem, po który władza publiczna chętnie sięga i dzięki któremu uzyskuje potwierdzenie swej pozycji wobec jednostki. Autonomia informacyjna, której wyodrębnienie normatywne z całości ochrony prywatności przewiduje art. 51, jest uzasadniona częstotliwością, uporczywością i typowością wkraczania w prywatność przez władzę publiczną. Normatywne wyodrębnienie, ustanowienie w art. 51 ust. 2 Konstytucji odrębnego zakazu – ułatwia dostrzeżenie takiego wkroczenia i upraszcza przedmiot dowodu, iż takie wkroczenie nastąpiło. Przedmiotem dowodu staje się wtedy bowiem tylko to, czy pozyskiwanie informacji było konieczne, czy tylko „wygodne” lub „użyteczne” dla władzy. Dowodu wymaga, że złamanie autonomii informacyjnej było konieczne (niezbędne) w demokratycznym państwie prawnym. Analiza relacji przepisów art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji uzasadnia stwierdzenie, że naruszenie autonomii informacyjnej przez niedozwolone pozyskiwanie informacji o obywatelach, powinno odpowiadać wymaganiom określonym w art. 31 ust. 3 Konstytucji” (wyrok TK z 20 listopada 2002 r. sygn. akt K 41/02). W literaturze zwraca się uwagę, że ustrojodawca, mając na względzie nieuchronność wkroczenia w prywatność jednostki we

² M. Wyrzykowski, *Ochrona danych – zagadnienia konstytucyjne*, [w:] *Ochrona danych osobowych red. M. Wyrzykowski*, Warszawa 1999, s. 30.

współczesnym społeczeństwie, wprowadził w Konstytucji nakaz zaprojektowania przez ustawodawcę architektury obiegu informacji o jednostkach zgodnej z konstytucyjnym standardem³.

Pragnę jednocześnie zaznaczyć, że Rzecznik Praw Obywatelskich już w wystąpieniu z 22 lutego 2013 r. do Minister Edukacji Narodowej sygnalizował swoje wątpliwości dotyczące przetwarzania zbyt dużej ilości danych osobowych na poziomie centralnym w ramach systemu informacji oświatowej. Gromadzenie danych osobowych rodzi po stronie administratora danych odpowiedzialność za ich przetwarzanie i za ochronę konstytucyjnych wartości, do jakich należy prywatność i autonomia informacyjna jednostki. Odpowiedzialność ta w wypadku organu władzy wykonawczej upoważnionego przez ustawę do wydawania aktów wykonawczych ma podwójny wymiar.

Artykuł 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1900 ze zm.; dalej: ustawa o SIO) wprowadza jako cel stworzenia systemu uzyskiwanie danych niezbędnych do: prowadzenia polityki oświatowej państwa na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym wspomaganie zarządzania oświatą (pkt 1); efektywnego funkcjonowania systemu finansowania zadań oświatowych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym (pkt 2); analizy efektywności wykorzystania środków publicznych przeznaczonych na finansowanie zadań oświatowych (pkt 3); nadzorowania i koordynowania wykonywania nadzoru pedagogicznego na terenie kraju oraz podnoszenia jakości edukacji (pkt 4).

Obowiązek rejestrowania przyczyn nieprowadzenia zajęć przez nauczycieli wynika z art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. h i pkt 1a lit. h ustawy o SIO oraz odpowiednich przepisów wykonawczych. W szczególności należy tu wskazać na § 27 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych dziedzinowych gromadzonych w systemie informacji oświatowej oraz terminów przekazywania niektórych danych do bazy danych systemu informacji oświatowej (Dz. U. poz. 1653 ze zm.) oraz § 9 pkt 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych gromadzonych w bazach danych

³ K. Łakomiec, *Konstytucyjne gwarancje ochrony prywatności informacyjnej wobec rozwoju nowych technologii*, „Przegląd Legislacyjny” 2015, nr 1, s. 68.

oświatowych, zakresu danych identyfikujących podmioty prowadzące bazy danych oświatowych, terminów przekazywania danych między bazami danych oświatowych oraz wzorów wydruków zestawień zbiorczych (Dz. U. poz. 957 ze zm.). Należy jednak wskazać, że z żadnego z tych przepisów nie wynika podstawa prawna do gromadzenia danych dotyczących faktu, że przyczyną nieprowadzenia zajęć był udział nauczyciela w strajku. W szczególności udział w strajku nie może być potraktowany jako zwolnienie z prowadzenia zajęć na innej podstawie (§ 9 pkt 11 lit. m rozporządzenia z 9 sierpnia 2012 r.). **Na podstawie analizy powyższych przepisów należy więc stwierdzić, że brak jest podstawy prawnej dla przetwarzania danych o udziale nauczyciela w strajku.**

Mając powyższe na względzie, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie, w tym w szczególności o wskazanie podstawy prawnej przetwarzania w ramach SIO danych o udziale nauczycieli w strajku. Jeśli taka podstawa zostanie wskazana, proszę również o wskazanie dokładnego i konkretnego celu przetwarzania danych dotyczących nieprowadzenia zajęć przez strajkujących nauczycieli. Proszę również o wskazanie, jakie podmioty mają dostęp do tych danych i jakie zabezpieczenia proceduralne i techniczne zostały wprowadzone dla ochrony osób których dane dotyczą.

Do wiadomości:

Pani Edyta Bielak - Jomaa

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych